

➤ | Af Hanne Terp Legarth, Institutleder

At blive sig selv i et kristent (unge) fællesskab

I efteråret 2022 udkom Børns Vilkår med rapporten *Børn og unge kæmper for at passe ind*, som byggede på en undersøgelse af børn og unges trivsel og fællesskaber. I rapporten fremhæves det, hvordan børn og unge føler sig nødsaget til at ændre på sig selv for at få en plads i fællesskabet. De forsøger at leve op til bestemte normer og idealer for at få den plads i fællesskabet, de ønsker.

Melissa fra 8. klasse siger bl.a. i en samtale med interviewer: "Det er svært at skille sig ud, synes jeg, fordi man er bange for, hvad andre tænker." Interviewer: "Og hvordan sørger man for ikke at skille sig ud?" Melissa: "Gå i noget tøj, der ligner de andres. Sådan, det ved jeg ikke, bare prøver at gøre lidt som de andre."¹

Bedømmelseskultur

Det er hverken nyt eller overraskende, at man som teenager orienterer sig mod jævnaldrende og spejler sig i hinanden. Men det kan synes paradoksalt, at vi i en tid, der lægger stor vægt på mangfoldighed og diversitet alligevel oplever en ungdomskultur, der ensretter sig mod bestemte normer og idealer for at passe ind i forventningerne i fællesskabet.

Denne tendens går igen flere steder i ungdomsforskningen. Blandt andet i en større undersøgelse af ungefællesskaber *Fællesskaber i ungdomslivet. Når de gør godt, og når de gør ondt*, som er udarbejdet af Center for Ungdomsforskning (CeFU) ved Aalborg Universitet og udkom i foråret 2023. Her undersøges unges forventninger og idealer for fællesskaber, og det fremgår, at ungefællesskaberne ikke er lige tilgængelige for alle: "Flere af de unge giver således udtryk for, at de fællesskaber, der findes netop der, hvor de er, præges af en snæver bedømmelseskultur, hvor de unge, der lever op til idealerne, får plads, opmærksomhed og adgang til opbyggende processer, mens de, der ikke gør, sidder tilbage med oplevelsen af

ikke at kunne realisere det ungdomsliv, de drømmer om og er orienterede mod."²

Der er ingen grund til at tro, at en sådan bedømmelseskultur ikke også gør sig gældende i kristne ungefællesskaber. De består af almindelige unge, der forsøger at finde deres plads i et fællesskab og opbygge deres identitet i samspil med andre. Måske kan man endda opleve et ekstra lag af tilpasning i et kristent fællesskab, hvor der er tydelige fælles værdier, moral og ofte også en særlig kultur, som adskiller sig fra kulturen i omverdenen. Og netop her er der noget på spil for os, der beskæftiger os med unge og deres fællesskaber. For er tilpasningen nødvendigvis et problem, og hvordan kan vi arbejde med at finde en sund balance mellem fælles værdier og uenighed? Det vil vi prøve at nærme os ved at se på begreberne socialisation og subjektifikation, værdifællesskab og uenighedsfællesskab og forholde os til dem fra et kristent perspektiv.

At blive sig selv – socialisation og subjektifikation

I bogen *God uddannelse i målingens tidsalder* opstiller den hollandske professor i uddannelsesteori og pædagogik Gert J.J. Biesta tre funktioner, som bør indeholdes i al god uddannelse. Disse funktioner er kvalifikation, socialisation og subjektifikation. Kvalifikation handler om tilegnelse af viden og færdigheder. Socialisation er den proces, som fører mennesket ind i sociale, kulturelle og politiske ordener, som er båret af bestemte værdier og traditioner, og subjektifikation er den funktion, der tilskynder subjektet til at træde selvstændigt frem.³

I vores fokus på ungefællesskaber kan begreberne socialisation og subjektifikation være en hjælp til at finde ind i balancen mellem det fælles og det forskellige.

Mennesket er skabt relationelt, og derfor er det ikke muligt at tænke

mennesket ud af de sociale relationer og fællesskaber, vi indgår i. Fra vi er små, socialiseres vi, så vi formår at indgå i fællesskab på en måde, som er hensigtsmæssig i sammenhængen. Socialisation er væsentlig for både individ og fællesskab. Hvis vi ikke har en fælles forståelse af, hvordan vi taler til hinanden, hvad ting betyder, eller hvad vi kan forvente af hinanden, så bliver det svært at fungere sammen.

Subjektifikationen er også relationel, men handler mere om, at det enkelte menneske kommer til syne som et unikt individ, bliver et subjekt. Det unikke handler ifølge Biesta ikke om at finde frem til den enkeltes karakteristika eller egenskaber, men drejer sig om den enkeltes uerstættelighed – at det betyder noget, at det lige præcis er mig, der er her til stede lige nu og ikke hvem som helst.

Biesta understreger, at subjektifikation ikke er det samme som en børnecentreret pædagogik, hvor der primært tages udgangspunkt i den enkelte. Det at blive til som et subjekt har derimod stærk sammenhæng med fællesskab, og Biesta argumenterer for, at vi kun kan blive til som subjekter "i en verden, der er befolket af andre, der ikke er som os."⁴ I subjektifikationen er vi altså afhængige af at møde nogen, der er anderledes. Vi skal ikke bare tilpasse os hinanden, men træde frem som forskellige individer.

Biesta argumenterer for, at vi kun kan blive til som subjekter "i en verden, der er befolket af andre, der ikke er som os."

Subjektifikationen har en stærk etisk karakter. Det at blive til et subjekt indebærer et ansvar for den anden, der ikke er som mig: at give plads til andres initiativer og reaktioner på mine

initiativer, men også at udfylde den plads, jeg har fået tildelt, fordi jeg er sat sammen med andre. Jeg må bruge min unikke stemme ved at ytre mig og lytte til andres stemme.

Sampillet mellem socialisation og subjektifikation viser os, at tilpasning ikke er et problem i sig selv. Det er nødvendigt at blive socialiseret til at kunne indgå i den sammenhæng, man er en del af. Men tilpasningen bliver problematisk der, hvor subjektet forsvinder, og hvor der ikke er plads til forskellighed og fremmedhed. Det er både et problem for det enkelte menneske og for fællesskabet.

Et kristent perspektiv på socialisation og subjektifikation

Man kan spørge sig selv, om kristne fællesskaber er særligt udfordrede på at finde en balance imellem socialisation og subjektifikation? Dette spørgsmål er umuligt at svare på, for fællesskaberne er forskellige og rammer balancen forskelligt. Samtidig kan vi nok hver især sidde med en fornemmelse fra de fællesskaber, vi kender eller selv tidligere har været en del af. Nogle vil måske have en oplevelse af at socialisationen har været dominerende i en kristen kultur, og

at der ikke har været meget plads til fremmedhed. Ikke desto mindre vil jeg mene, at et bibelsk perspektiv på fællesskab placerer sig lige midt i denne balance – selv om vores udlevelse i fællesskabet ikke altid balancerer.

På den ene side er der masser af bud og idealer i Bibelen. Der er tanker om, hvad det gode liv med Gud og hinanden vil sige, og dermed rummer Bibelen en socialiserende vinkel, som handler om, hvordan vi bør leve med hinanden. Samtidig har Bibelen et stærkt fokus på forskellighed og subjektifikation. Når Paulus i Første Korintherbrev 12 omtaler kirken som Kristi legeme, synliggøres nødvendigheden af de forskellige lemmer, netop som forskellige. Den enkelte er uerstattelig og unik, og kun gennem forskelligheden og fællesskabet ser vi mere af den Gud, som har skabt os. Det er et meget positivt blik på menneskets subjektivitet. Ligeledes går Jesus ofte til angreb på konformiteten og har et særligt øje for den, der regnes for udstødt og udskammet.

Værdifællesskab og uenighedsfællesskab

En anden måde at tale om balancen mellem socialisation og subjektifi-

kation kan være begreberne værdifællesskab og uenighedsfællesskab, som knytter sig til holdninger og meninger. Begreberne bruges af sociologen Lars Laird Iversen, som i artiklen "Uenighedsfællesskab: Kan skolen være et træningsrum for offentlig uenighed?" overvejer, hvordan religionsundervisningen i skolen kan være et øverum for uenighedsfællesskab.

Iversen problematiserer et fællesskab, der er bygget på fælles værdier, da det meget nemt bliver ekskluderende og undertrykker uenighed. Han henviser til nogle eksperimenter udført af Cass Sunstein, som viser, at konsensusdrevne grupper træffer dårligere beslutninger, fordi de er hæmmet af informationsbarrierer og statusbarrierer. Hvis man er drevet af konsensus, får man måske ikke alle informationer med – og kommer til at være optaget af sin status i gruppen frem for at nå frem til den allerbedste løsning. Grupper, der giver plads til uenighed, kan tage bedre beslutninger, fordi der bliver plads til flere perspektiver.

Ifølge Iversen er uenighed ikke en trussel. Det er undertrykt uenighed derimod, hvorfor han opfordrer til at forstå ethvert fællesskab som et »»»

FOTO: UNSPLASH.COM

»» uenighedsfællesskab, hvor uenigheden opfattes konstruktivt.⁵ Iversen lægger op til, at man træner uenigheden i en undervisnings-sammenhæng. At man hjælper eleverne til at øve sig i at give udtryk for forskellige holdninger og lære at artikulere disse i fællesskabet.

Øvelse i uenighed

Selv om Iversen har en vigtig pointe i sine betragtninger om uenighedsfællesskabet, mener jeg, han går for langt i sin negative vurdering af værdifællesskabet. Lige som balancen mellem socialisation og subjektifikation, må et sundt fællesskab også balancere mellem værdifællesskab og uenighedsfællesskab.

Et kristent fællesskab har i sit udgangspunkt en fælles værdiforankring. Der er vigtige værdier på spil for os i et kristent fællesskab. Samtidig tror jeg, vi må tage udfordringen op og overveje, om vi også giver plads til og fremmer uenighedsfællesskabet på en konstruktiv måde? Det gør sig både gældende i ungefællesskaberne og i andre kristne fællesskaber: Er fællesskabet en tryk arena for uenighed, hvor vores unge og vi alle kan afprøve holdninger og tale sammen om det, vi er uenige om, eller er vi så konsensus-drevne, at vi på forhånd lukker diskussionen? Er vi med til at åbne samtale eller lukke samtale i vores fællesskab? Dette må være et spørgsmål til overvejelse – måske kan vi også i vores fællesskaber skabe øverum for uenighed?

Øvelsen i uenighed handler dog også om, at vi faktisk mener, der er noget på spil. Når vi tillader os at være uenige, gør vi det med udgangspunkt i, at vi mener, at noget er sandt og rigtigt. Vi er ikke enige om det, men vi er heller ikke ligeglade med det. K.E. Løgstrup udtaler sig om pluralismen, som kan sammenlignes med et rendyrket uenighedsfællesskab: "Så vigtigt det er at kunne omgås hinanden i et pluralistisk samfund, så vigtigt er det ikke at affinde sig med pluralismen, men gøre hvad man kan for at trænge igennem den til sammenhænge, som vi forsøger at overbevise hinanden om. Opgiver vi det og accepterer pluralismen, accepterer vi sammenhængsløsheden. Accepterer vi sammenhængsløsheden, accepte-

rer vi kommunikationsløsheden. At affinde sig med pluralisme er åndelig dovenskab."⁶

Det er værd at bemærke, at unge fra en troende kristen baggrund eller anden minoritetsbaggrund måske på en særlig måde bliver trænet i uenighed i deres hverdag på en måde, som er med til at kalde dem frem som subjekter. Hvis man opvokser med værdier og holdninger, der ikke ligner alle andres, øves man i at tage stilling til egne værdier og holdninger og forholde sig til forskelligheden. Det kan være en hård og besværlig proces, men måske bidrager den netop til sunde uenighedsfællesskaber i andre sammenhænge, hvor vi og de unge øver os i at stå ved det, vi tror på, selv om det er ualmindeligt. Der hvor det lykkes at træne uenigheden, kan vi måske komme ud over en os-og-dem kultur, som bliver usund og ensrettede.

Relation til Kristus

Spørgsmålet om værdifællesskab og uenighedsfællesskab handler om meninger og holdninger. I en kristen sammenhæng må vi stå ved, at ikke alle holdninger er lige sande, og ikke alt kan være lige gyldigt i vedtægterne og grundlaget for vores fællesskab. Samtidig er det vigtigt at sige, at et kristent fællesskab ikke er et holdningsfællesskab. Et kristent fællesskab er i sin natur et relationsbåret fællesskab, som er defineret af relationen til Kristus. Det er den relation, der binder mennesker sammen på en unik måde, som hverken kan indfanges af begreberne om socialisation og subjektifikation eller værdifællesskab og uenighedsfællesskab.

I relationen til Kristus kaldes jeg netop frem som subjekt. Jeg er uerstattelig. Og samtidig er jeg ikke længere min egen, men defineres af den grundlæggende relation, jeg har til ham. Her bliver jeg mig selv ved at miste mig selv. Og det giver håb for alle kristne fællesskaber – også blandt unge. I den grundlæggende relation til Kristus er vi ude over bedømmelseskulturen, for vi er en del af fællesskabet gennem troen på ham. I praksis er et kristent fællesskab udfordret som alle andre fællesskaber. Bedømmelseskulturen trives også der, og det er en pædagogisk opgave, vi må tage

alvorligt, når vi arbejder med fællesskab – både blandt unge og voksne. Men vi kan finde frimodighed i, at vi har et andet udgangspunkt for fællesskab i en frisættende relation til Kristus:

*"Kristent broderskab er ikke et ideal, som vi først skal virkeliggøre, men det er en virkelighed, der i Jesus Kristus er skabt af Gud, og som vi har lov til at være med i. Jo klarere vi lærer at forstå, at hele vort fællesskab alene har sin grund, sin kraft og sin forjættelse i Jesus Kristus, desto roligere lærer vi også at tænke om vort fællesskab og bede og håbe for det."*⁷ ✚

Litteratur

- Biesta, Gert J.J. (2009): *Læring retur. Demokratisk dannelse for en menneskelig fremtid*. København: Forlaget UP – Unge pædagoger
- Biesta, Gert J.J. (2011): *God uddannelse i målingens tidsalder*. Aarhus: Forlaget KLIM
- Bonhoeffer, Dietrich (1981): *Ét i Kristus*. København: Credo Forlag
- Bruselius-Jensen, Maria, Sørensen, Niels Ulrik og Katznelson, Noemi (2023): *Fællesskaber i ungdomslivet. Når de gør godt, og når de gør ondt*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag
- Iversen, Lars Laird (2017): "Uenighetsfællesskab: Kan skolen være et trainingsrom for offentlig uenighed?" in Von der Lippe, Marie & Undheim, Sissel (red.): *Religion i skolen – didaktiske perspektiver på religions- og livssynsfaget*. Oslo: Universitetsforlaget
- Løgstrup, K.E. 1985: "Skolens formål" in Lauridsen, Peter og Varming, Ole (red.): *Skolens formål – debat om skolens opgave*. Danmarks Lærerhøjskole
- Thastum, Rasmus og Svendsen, Anne Marie Bach (2022): *Børn og unge kæmper for at passe ind*. Børns Vilkår

¹ Thastum og Svendsen 2022, p. 9

² Bruselius-Jensen, Sørensen og Katznelson 2023, p. 128

³ Biesta 2011, p. 30-32

⁴ Biesta 2009, p. 23

⁵ Iversen 2017, p. 101 +107-109

⁶ Løgstrup 1985, p. 20

⁷ Bonhoeffer 1981, p. 17